

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՌՆԻԱՅ

ԴԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՄԻՌՆԻԱՅ ՀԱՐԱԹ 23 ՄԱՐՏ 1863

ԹԻՒ 697

ԴԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՏԻՄՈՆԻՆ

ԶՄԻՌՆԻԱՅ 23 ՄԱՐՏԻ

Բայ 'ի Բոլոնիայի ապստամբութենէն : որ իւր վերայ ամփոփած է Եւրոպիոյ ուշագրութիւնը , նշանակութեան արժանի ուրիշ երեւելի դէպք մի չկայ : Դժուարները երկար խորհրդածութիւններ կընեն յիշեալ ապստամբութեան վրայոք , որուն համար ապստամբ ժողովուրդները մեծ համակրութիւն կը ցուցնեն . այսու ամենայնիւ կառավարութիւնները շատ խոհեմութեամբ կը վարուին այս պարագային մէջ , որպէսզի գոյութեան պահպան մի չտան (Իսուսիոյ տէրութեանը) : Վեհափառ Ալեքսանդր կայսրը թէպէտեւ մարդասիրական զիջումներ ընելու միտք ունի 'ի նպատակ բոլորնապեղ . սակայն տարակոյս չկայ թէ այս զիջումները ապստամբութեան զսպուէն ետեւ , 'ի գործ պիտի դրուին : Այս ալ մի Իսուսիոյ ներքին և հարաւային կողմերէն բազմաթիւ զօրք շարունակ կը բաւեն կերթան դէպ 'ի Բոլոնիա . ուստի անհնար կը բերի որ ապստամբութիւնը կարող ըլլայ երկար ժամանակ դիմադրել ընդդէմ այս ահադին զօրութեան :

Բարեկամական յարաբերութիւնները 'ի մէջ Պաղ-լիոյ և Իսուսիոյ կառավարութեանց հաստատուն են միշտ և 'յարդէոն 'յարդէոյ կողմէ անմիաս պահել 'իսուսաց կայսեր և իւր մէջ եղած մտերմութիւնը :

Յունաստանի գործերը միևնոյն անորոշ և տար-տամ կացութեան մէջ կը գտնուին : Աթէնքի զինա-ւոր լրագիրներէն մէկը 'ի պահագրութեան վերջացող ազգային ժողովոյն դէմ , ցաւալի խորհրդածութիւն-ներ կընէ անոր վրայոք : Ահաւասիկ երկուքուկէս ամիս է որ գումարուեցաւ . բայց ընդունայն բանա-կողութիւններէ 'ի զատ ուրիշ բան մը ըրած չունի կըսէ : Արեւելի ամէն կողմէն դալով 'ի երեքսրիւր անձինք Աթէնքի մէջ ժողովուեցան , առանց դիմա-լու թէ 'ի նշ բան ընելու եկած են : Իրենց առջև վախճանական նպատակ մի չեն տեսներ : որպէսզի

դէպ 'ի նոյն նպատակը ուղղեն իրենց ամեն ջանքը : Կաշխատին միայն ժամանակը անցնելու , ամեն օր ժողովոյն առջև դնելով աննշան և անձնական խըն-դիրներ : որոնք շատ անգամ կարեկցութեան ար-ժանի դալթակցութեանց պատճառ կը լլան :

Ահա այսպէս կը խօսի յիշեալ լրագիրը , յաւելցը-նելով թէ ազգը մեծ բաներ կը սպասէր ազգային ժողովէն , բայց իւր անկալութիւնը 'ի դերե ելաւ :

Եւստոյնի Մ. Բիլի-Ֆալի լրագիրը հետեւեալ յօդ-ուածը կը հրատարակէ , որ մեծ ազդեցութիւն ըրաւ Յունաստանի մէջ :

«Յունական կղզեաց կառավարութիւնը ամենեւին շարժում մի չտեսներ այս կղզեաց բնակչաց մէջ : Ա-նոնք որ 'ի սկզբան ամենէն աւելի աղաղակեցին որ այս կղզիները Յունաստանի իշխանութեան ներքեւ անցնին , այժմ յօժարամտութիւն մի չեն ցուցներ 'ի մասին այսպիսի փոփոխութեան մի :

Յունաստանի կացութիւնը ամենեւին չբաւար-բէր զ'իսկայիները որ այս միաւորութիւնը խնդրեն : Հե-լենացոց համար նոր թագաւոր մի գտնելու դիպ-ուածական յաջողութիւնը երթալով կը հեռանայ » :

Եւստոյնի հասած վերջին լուրերը կը ծանուցա-նեն թէ հանրամարտի թագաժառանգ իշխանին երկ-րորդ որդին Մորիս Բրիտանի իշխանը՝ ըստ խնդրոյ Անգլիոյ տէրութեան յանձնառու եղած է Յունաս-տանի թագաւորական աթոռը ընդունելու , և թէ Պաղլիոյ կառավարութիւնը համաձայն է Անգլիոյ հետ այս խնդրոյն վրայոք :

Յիշեալ թագաւորական իշխանը , որ Անգլիոյ թագաժառանգ Պալլէսի իշխանին աներձադն է , տասն և եօթ տարեկան հասակ ունի և կրօնիւ բողոքական է :

Այսու ամենայնիւ տակաւին յայտնի չէ թէ Հե-լենացիք 'ի նշ որոշում պիտի ընեն այս առաջարկու-թեան վրայոք :

Առաքելի պաշտօնեայ քիւր Մալքոբօրտաթօ և ար-դարութեան պաշտօնեայ քիւր Փափազաֆօրօբօլօ , վասն զանազան պատճառաց իրենց հրաժեշտը տուին :

Համազգային պատերազմը կը շարունակուի Ամ-րիկայի մէջ և դժբաղդաբար խաղաղութեան նշաններ ամենեւին չեն տեսնուիր առայժմ : Հետեւեալ արեւ-նահեղութիւնը՝ ըստ երեւանց , պիտի տեսնուի մինչև որ հարաւային միացեալ նահանգները դէմ դնելու կարողութիւն չունենան , կամ 'յարաւային մեծ տէրու-թիւնները միաբանութեամբ միջամուխ ըլլալու որո-շում մի ընեն :

Պաղլիոյ բարեկամական առաջարկութիւնը 'ի մա-սին բանախօսութեան 'ի մէջ երկու պատերազմող կողմանց , սաստիկ կերպիւ դատապարտուեցաւ Միա-ցեալ 'յահանգաց 'յերակուտին մէջ , և զորուցուե-ցաւ թէ այսպիսի առաջարկութիւնները թշնամու-թեան գործք կը համարուին , որոնք ուրիշ վախճան մի չեն կրնար ունենալ , բայց միայն ևս առաւել պիտի երկնցնեն զպատերազմը :

Հոմի մէջ 'սրբազան Պապը Մարտի 4-16ին զաղանի ժողով մի գումարեց , ուր հինգ նոր կար-գինալ և տասնեւեց եպիսկոպոս ու արքեպիսկոպոս անուանեց : Այս առթիւ համառօտ ատենախօսութիւն մի ըրաւ որուն մէջ Բոլոնիացոց ցաւալի կացութեան վրայոք անխաղաղութիւններ ըրաւ :

Եւստոյնի Սրբազնութեան առողջութեան վիճակը շատ տկար է , կըսեն : և այս կացութիւնը շփոթութե-մէջ ձգած է զկարգինալները , վասնզի 'յահանայապետ-տին մերձաւոր մահը կրնայ ևս առաւել ծանրացնել Հոմի գործքերը 'ի փաստ պապական աշխարհական իշխանութեան :

Աւստրիոյ մէջ , սահմանադրութիւնը օր ըստ օրէ հաստատուելու և յառաջ երթալու վերայ է 'յիւրան-չեկովս-Յովսէփ կայսեր հրամանացը համեմատ 'յանձնաժողով մի կարգադրեցաւ , որ Վենետիկի նահանգին համար յատուկ սահմանադրութեան դա-ղափար մի չինէ : Այս յանձնաժողովը բաղկացեալ է խաւացիներէ , որոնք համալիր են Աւստրիոյ այժմեան կառավարութեան աղաւաղութեան ընթացիկը :

ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ ԴՆՈՒՄԵՆՏ

ՊԵՏԵՍԻՆԵՆԻ

Դիմադրական յայտարարութեանց պարոն Յարո-քիսի Թ. Յովաննեանց միջոցաւ բուօց 681 եւ 682 Ար-ջալուտոյ օրագրի , ընդցեմ յայտարարեալ տետրակի մերոյ , որ ընդ ինքեան պարունակէր գուդիդ անցս անցից եւ գրաւոր ապացոյցութիւն վաւերական ժո-ղովոյ մերագնեից քաղաքիս (Կալիքաթոյ) 1861 Դեկ-տեմբերի 8 , ընդդէմ ապօրինաւոր գնացից հոգեւորա-կանաց մերոց Զուդալու եւ տեղւոյն :

(Շարունակութիւն) : (1)

Հաստատելով հեղինակին ասէ ևս . « Բոլոնիացաւ արեւ-նէլ զիննորն գոյութեան ընդ մէջ որբազան Առաջնոր-դին և հասարակութեան Զուդալու ի կործանել գտէր Մարտի 10-ի պատուոյ և ի փառաց իւրոյ հաստատու-թեան . վասնորոյ գրեաց առ վեշտաստն անձինս՝ որո-շելով զոմանս ի հասարակութեան Զուդալու , և ի նմին նամակի թաղուցանելով վերա իւր ընդ հեղինակաւ ազ-գալորութեան և այլն » :

Այս ասեմք ամենայն խօսք ի պարագայից և ի ձեռք անտի նիւթոյ առնուն զիրաւունս , որպէս և որակք ի բուն սեռից . ահա յայտնի են , զի թէ գրեցին բազմաթիւ Զուդալու զանկաւ աւելեանց հոգեւորականաց ոմանց , գրեաց և նա ինքն Ղազար հաւատարիմ ապաստոր Ա-ռաջնորդի՝ զանգեղաւ և զանարժան զնորին տէր Մար-տիրոսէ , (որ չթուէր առանց լեւեւայն կամայ Առաջ-նորդի , որովհետեւ հաստատուն թէ առանց հրամանի չուր անգամ չառնու ի բերան . որպէս որոյ օրինակն ար-

դէն առ յանդիմանող հեղինակն գտանի , յ'րժամ առա-քեցաւ նմա բարեմտութեամբ և զրեցաւ իւրատեղ գիւե-սացի ի հաշտութիւն ընդ Առաջնորդին) . որ թէպէտ ան-ստորագիր , սակայն ձեռագիր նորա և տեսեալ , մանա-ւանդ տէր Սեդեքտոս (1) և իսկ առաքիչ զորոյն վկայէ ընկալեալ ի նոյնեւ . եկին պատմեցին Զուդալուցիք , վկայեցին և եկեալք քահանայք (թէ և ոմանք գինի երկու-ղայից յետո ի գրաւոր վկայութեանց զարձան) թէ Ա-ռաջնորդն ի նեղ անկեալ ընդդէմ արձակմանց և ապրա-տաւորութեան տէր Մարտիրոսի ի պատճառս չհասի հրա-մանին Առաջնորդի առ անուանութիւն զտաներն . յոյր ընդդէմ ինքն որպէս Առաջնորդ , հրամայեաց առնել և արարին . զրաւոր վկայութեամբ հաստատեաց և պատկա-ղիւր քահանայն առ Առաջնորդն : Արդ զայս ամենայն լեւելով բարեմտ ընթերցողաց , զի՛նչ առնուն ի միտ . ո՛չ ապաքէն վիշտ , յուսահատութիւն , ցաւ և կողմնակի խնդր կարեկցութեան առ վերաժամանեալ ազէտս նո-ցին ի Պարսկաստան յանկաւ տէրութեան . ուր մշտա-պատրաստ են փորձանք թշուառութեան ժողովրդոց , ոյր ընդդէմ թէ թէ Առաջնորդն , որպէս քահանայ , որպէս

(1) Տէր Սեդեքտոս՝ մին յարդի վիճակաւորաց քաղա-քիս , նախքան զքահանայաւանս եւ գինի ժամանակս բազումս կայոյ եւ մնալոյ ի վանս , ծանօթ ամենայն անցից տեղւոյն եւ ընկերակից Ղազարոս , սպասառ-քին Առաջնորդի , ի զայն աստ խօսք բազում ինք ընդդէմ կառավարութեան . յորոց մին էր քէ վանքի մերեւանց ջամբոյ արարեալ , գնեւ երժան եւ վաճա-ռեւ ծանրագին ի վերայ ժողովրդեան եւ արկանեւ զբազումս ի վնաս . որ եւ քաջ վկայեաց զորոյն ինեւ իսկապէս ձեռագիր նորին Ղազարոս :

հայրենասիր , որպէս բարեկամ Առաջնորդի և համօրէն տան Զուդալու , զրեւել ինչ խնդր և յորդոր (մանա-ւանդ քաղաքեալ կշտամբանք) առ ոմանս ի քահանայից և յաշխարհականաց ի հայթայթումն հարկոյ կարեկցու-թեան և մշտնջանաւորութեան խաղաղութեան , սխալ-եալ է արդեօք . մանաւանդ յարեալ պատուեալ և մե-ծարեալ զԱռաջնորդն ամենաբժան ջատագովութեամբ՝ որպէս Առաջնորդն ինքնին վկայեալ ունի ի վեճխնդր գրութեան անդ իւրում . ապա զի՛նչ հարկադրեցին զան-մարդաւոր խորհրդականս հրապարակ զմիտս Առաջնոր-դին , և նորա ընդունակ թշնամաց բանից , յարեան ընդդէմ վկայեալ և պատուաւոր քահանայի միտ առ ի մեռուցանել զնա կենդանոյն . զի՛նչ էին հայցուածք և պաղտաւոր նորին քահանայի առ վեշտաստն անձինս , բայց միայն սէր , միաբանութիւն և կարողագրութիւն , որպէս բողոքն վկայէ : Մանաւանդ որ երաշխաւորեալն էր ժողովրդեան իւրում յամեն 1858 Վեկտեմբեր 2 ի ժողովի հասարակութեան զրել ի Զուդալու և ջանալ առ-նել , զոր արարն և եղիտ յանկերկաւաճաց զիւրն փոխա-ղարծութիւն սերկեանս երկնաբնդէմ ապերախտու-թեան . որպէս տպագրեալ անցք ժողովոյն ի Մարտի 10-ի լրակն ձեռնարանի , առնելու և ահա ընդհանուր Հով-ուսարեւմտ , վկայեն : Արդ թո՛ղ իրաւադատ վնային լուրք , զի թէ որ ոմանք պատեւ իւրատեղ պատուաւոր ժողովուրդն երաշխաւորութեան , զիւրդ չկարէ վճա-րել և զխոստումն ի պատեհութեան . թէ և ոմանք ի նոյն ժողովրդոց չգործնան լեւել այսօր օտար ի կարծեաց , զնեւրակն ընդդէմ ճշմարտութեան և իրաւանց գործել ոչ խորչին . մե՛ղք հոգեւոյ իւրեանց :

Այլ ասէ հեղինակն , նա՛ յայնքն Առաջնորդն զըր-եաց առ Առաջնորդն Կալիքաթու զթուղթ ընդարձակ

Ա. Ջ. Գ. Ե. Յ. Ի. Ն

Վշտալի է մեզ տեսանել, որ ազգային երկպառակութիւնը, դժբաղդաբար, կը շարունակուի միշտ Վալիաթայի մէջ. ի մեծ ցաւ սրտի ազգասիրաց :

Յիշեալ մայրաքաղաքին նոր աւազերէց արժանապատիւ տէր Վալստան Վաղարէթեան՝ ըստ սովորութեան, կոնդակ մի բերած էր հետը ի վաւերութիւն իւր հոգեւոր պաշտօնին : Այս կոնդակը շաբաթ մի յառաջ կամ շաբաթ մի ետքը սուրբ եկեղեցւոյն մէջ կարդացուելու պատճառաւ, և նախքան զընթերցումն նորին հարկաւոր եղած ծանօթութիւնը աւորմանը վրայօք առնելու զմեծարդի գործակալները՝ որոնք հասարակութեան կողմանէ կարգեալ են վասն բարեւոյ կառավարութեան եկեղեցական գործոց Վալիաթայի, այս ամէն դժբաղդ պատճառաց համար, կըսեմք, տարաձայնութիւն մի ծագեցաւ ի մէջ եկեղեցւոյն, որ է յարգոյ պարուն Վարապետ Յ. Վրդանէսեան և ազգային գործակալաց (քովսէտ), որ են յարգոյ պարունայք Սէթ Յ. Արդարեանց, Գ. Պ. Միլիտոսեան և Յ. Ավգալ կրտսեր :

Այս տարաձայնութեան վախճան մի տալու համար, Յունուտի 11ին Վալիաթայի մէջ ազգային մեծ ժողով գումարուեցաւ. ուր ներկայ էին 66 պատուաւոր անձինք : Հիմաւորիկ այս ժողովոյն գումարման կերպը, անոր անդամոց անունները և անոր որոշումը. զորք տարակոյս չունիմք թէ մեր ընթերցողները, որոնք կրփախաղին տեղեկութիւններ ունենալ Հնդկաստան բնակող մեր համազգի եղբարց վրայօք, յօժարամտութեամբ պիտի կարդան :

Առ պատուելի հասարակութիւն մերապէս :

Վալիաթայ, 5 Յունուտի 1863 :

Որովհետեւ սրբալիքն աւագերէց տէր Պարտան Վաղարէթի բերեալ կոնդակն կարդալու կողմանէ գրաւոր բանք և անցք անցեալ ի մէջ իմ և կուսիսարի սրբունաց, և որովհետեւ պարտաւորիմ օրոյն գրութիւնքն աւաջի դնել հասարակութեան մերապէս ըստ խնդրոյ իմ պաշտօնակից եղբարց, վասնորոյ սովոր թոյլ խնդրեմ ծանուցանել որ ժողով հասարակութեան մերապէս ից գումարեցին ի ստորին սրահ շինուածոց Վաղարէթայ սուրբ եկեղեցւոյն յաւուր յառաջիկայ կիրակէի, յամայն 11 Երրորդին, ի միջօրէի 12 ժամուն վասն ընթերցումն այն գրութիւնքն ի ժողով, առ ի ծանօթութիւն և ի բնութիւն և ի վերջաւորութիւն ժողովոյն :

Մնամ ձեռք խոնարհ ծառայ

(Ձեռն)՝ Կարապետ Յ. Վրդանէսեան :

Իստ պարուն Վարապետ Յ. Վրդանէսի եկեղեցւոյն ջանէր ճէն կոչման թղթոյն, ժողով հասարակութեան գումարեցաւ ի ստորին սրահ շինուածոց

Վաղարէթայ սուրբ եկեղեցւոյն այսօր ի 11 Երրորդի ջանէր ամսոյ 1863, և ներկայ եղեն ներքոյիշեալ պարունայքն ի ժողով :

Պարունայք,

Լ. Պին Յ. Լ. Պին,

Յովհաննէս Կ. Սարգսեան,

Լ. Պին Ս. Լ. Պինեան,

Գալստան Ոսկանեան,

Վալստան Վալստան Գ. Վալստանեանց,

Պետրոս Յ. Սարգսեան,

Խաչիկ Յ. տէր Ղուկասեան,

Սարաիբոս Ս. Յովհաննէս,

Միլիտի Ս. Յովակիմեան,

Յարութիւն Գ. Արդարեան,

Կարապետ Ս. Ղ. Հիւրսեան,

Պողոս Կարապետեան,

Յ. Ս. Բիշտեան,

Օ. Ս. Բիշտեան,

Սարաիբոս Ս. Ռորոսեան,

Միլիտի Ռ. Ղ. Հիւրսեան,

Սէթ Յ. Արդարեան,

Սարգիս Սարաիբոս Ս. Յովհաննէս,

Նիկողայոս Պողոսեան,

Սարգիս Կ. Յ. Վրդանէսեան,

Խաչիկ Յ. Ավգալեան,

Յարութիւն Յ. Ավգալեան,

Պողոս Յ. Ավգալեան,

Յարութիւն Արդար (կրտսեր),

Ղազար Սիմեոնեան,

Ստեփաննոս Ս. Ստեփաննոսեան,

Միլիտի Ս. Ս. Յովհաննէս,

Դաւիթ Յ. Մանուկեան,

Գեորգ Աւետեան,

Միլիտի Կ. Ս. Հիւրսեան,

Դաւիթ Ս. Բեդլարեան,

Ի. Ղ. Հիւրսեան,

Յովհ. Ս. Յովհաննէս,

Վիլիլմ Ս. Յովհաննէս,

Հ. Ս. Սալստեան,

Փ. Ս. Գեորգեան,

Թովմաս Միլիտեան,

Յովհ. Ղ. Հիւրսեան,

Յ. Գ. Բաղդասեան,

Ս. Ս. Սալստեան,

Միլիտի Ս. Վարդանեան,

Յովհ. Ներսէս տէր Միլիտեան,

Միլիտի Ս. Արդարեան,

Սարգիս Դաւիթեան (բարապետ),

Կարապետ Յ. Սարգսեան,

Հարաց. որպէս ի նմին ժամու, յիտ յայտնելոյ զնախուրով ին ջանքն տարեկալ յօդուտ ամենայնի բարեկարգութեան, ասաց յայտնալս թէ, մի զարմանոցք թէ պարտաւորեալ լցիմ յետ կռել զերաշխարհութիւն իմ ձեզ յայտնել 1858 Վիկտորի 2 ժողովոյ ձեռ, որպէս լցիմ հաճոց անոնց զոր ինչ և տիրութիւն. որով ժողովն ինքնաւորութեամբ վերջաւորութեամբ որոշեալ անձ զոր արար, առանց ունելոյ կախումն ինչ ի խորհրդոյ Աւագերիցուն, առ այս կամ առ այն : Ապաջոց սորին տեսաւ ի նոյն Աւագերէցն. որ յետ ժողովոյն ի խորին զգայմանէ ցաւաց և տրտմութեան սորին, զուտ իւրեւ. քսան ընկողմնեալ ի մահն կրեաց զստակի ցաւ ծնգան. որ կարծիւր յառաջեալ յիջուածոց : Ահա այս է վիճակ տան Աստուածածնութիւն, ազգաբախի. և զարգուն ընկողմն ի նախանձաւոր չարութարոյնց. զորոց ամենայն ուրեք աղք. և աղինք բողբոջեն :

Արդ յանձն անոնք դասել նոյս, որոց իւրեք չէ տեղաբացեալ տալիս. նախանձաւ և քննախնայութեան. զի որ բարեմտութեամբ եղեալն էր միջնորդ խաղաղութեան ի մէջ կախողութիւն ժողովրդոց, զուն զործելով միջոց ի բարեկարգութեան Հայրենաց և ազգակցացն, մանաւանդ յազանջութիւն բարեհաճութեան և անբարեհաճութեան վրայն : Եւ գտեալն էր ինքեան ստակալի վրասն որպէս անդի կալաւ ի տրտմութեան, չկարէր կամ չպիտէր յայտնել ժողովրդեան զցաւս իւր : Ահա այս է և յայտնի են իրաւունք ունաց իրաւամբտոց և օգտաբաղից ժամանակին. որք կարծեմ յառանձին խոլմունս իւրեանց, դատաւարտ և անիրաւի դատելոյն ատեան քաղաքակրթի օրինաց, թէ ընդէր հիմնեցաւ ի խրատել և սանձել զանուրդաց. ոչ ասարեքն բարեկարգ լինելոյ մեզ անպէհէր թեւադրուան յամենայն չա

Յարութիւն Ներսէս (բողմանայ), Յովհ. Ս. Միլիտիլեան, Գեորգ Յ. Գ. Բաղդասեան, Մանուկ Ռորոսեան, Յովհաննէս Ավգալ (կրտսեր), Սիմեոն Յ. Գ. Բաղդասեան, Ստեփաննոս Ռ. Ղ. Հիւրսեան, Միլիտի Ս. Յովհաննէս, Վարութիւն Պ. Որդանեան, Սարաիբոս Յովսէփ Վամալեան, Ղազար Գ. Գրիգորեան, Ստեփաննոս Վալիքեան, Սնայակալ Յ. տէր Ղուկասեան, Յովսէփ տէր Նիկողայոսեան, Յարութիւն Կարապետեան, Յարութիւն Ս. Վարդանեան, Միլիտի տէր Յ. Վալստանեան, Յովսէփ Ս. Սէթեան, Յովհ. Ս. տէր Բաղդասարեան, Արդարեան Յ. Արդարեան, Կասպար Գ. Ս. Գրիգորեան :

Առաջագրեաց պարուն Սարաիբոս Ս. Յովհաննէս և երկրորդեաց պարուն Ռ. Ղ. Հիւրսեան, զի Պ. Գեորգ Աւետեան լիցի աթոռակալ ժողովոյս, և ըստ սոյն առաջագրութեան որ հաւանական եղև ժողովոյն, պարուն Գեորգ Աւետեան կալաւ զաթոռ :

Ըստ խնդրոյ պարուն աթոռակալին պարուն Ս. Կալստանեան ընթերցաւ ի լուր ժողովոյն զբողբոսակութեալ թուղթն վերաբերելի անհամաձայնութեան, որ պատահեալ էր ի մէջ պարուն եկեղեցւոյն և կուսիսարի պարունայն :

Առաջագրեաց պարուն Յ. Գ. Արդարեան և երկրորդեաց պարուն Յ. Ս. Վարդանեան և հաւանական եղև ժողովոյն բարձրագոյն վճռովք, զի ժողովս այս հասու եղեալ ամենայն պարագայից տխրութեամբ նկատէ զանհամաձայնութիւն պատահեալ ի միջի եկեղեցւոյն պարուն Կ. Յ. Վրդանէսին և պաշտօնակցացն՝ որ են պարունայք Սէթ Յ. Արդարեանց, Գ. Պ. Միլիտոսեան, և Յ. Ավգալ կրտսեր, ի մասին ընթերցման կոնդակին սրբալիքն տէր Վալստան Վաղարէթին տուեալ ի սրբազան Բաղդէոս առաջնորդէ Ամենափրկչի վանաց ճշուղայու, և համարի զեկեղեցւոյն պարուն էր մտադիր լինել վերջաւորութեանց պաշտօնակցաց իւր և ընդգիծութիւն նորին էր բոլորովին հակառակ հաստատեալ կարգադրութեանց վասն բարեւոյ կառավարութեան գործոց սուրբ եկեղեցւոյն մեռոյ : Հնորհակալութիւն պարուն աթոռակալին մատուցեալ, ժողով վերջացաւ :

Գեորգ Աւետեան, Արդարեան :

Ըստ ըստ քննոց և անբարեխառն կրից մեռոյ, որչափ և անդառն ենթակայ վրիժուէր գործել ոչ խնայելով : Աստանոր պատշաճի բերթուածն յամենայն խնամտոյ :

Վարեպոյն վիճակ անդառն մարդոցն է, որ սահման կենաց ի ձեռն միանայ չէ. թէ ոչ միանգամ աշխարհ անցանք եղանակործի բանիւ յոչնչէ :

Յետ ցայտմայր սեթեթ մեռաց մտաշարժին բանիւք հեղինակին, որոց չվայելի պատասխանի և ոչ մին, ի խոնարհալի նշանարանս իւր փաստարանէ թէ, «վկայք են տէր Միլիտի և տէր Սիւրբոստոս քահանայք պարուն Կ. Սարգսեան և պարուն Միլիտի տէր Սիմեոնեան ի բանս իւրեանց վիճակով հրատարակեալ ի Վալիաթայ ի հերթումն խնամոյն ինչ տեսակին պարուն Ս. Ս. Յովակիմեանին» :

Պատասխանի իրաւանց սու վկայող անձինս, արդէն ընդգէմ նախկին տեսարանի հեղինակին վիճակով սրբառեցից ի Վալիաթայ տուեալ, չխոտորովի յերկրորդեաց և այսու, զի կողմնական և երկրամի վրայք սրովն ժամանակաւ և վատութեւ, որպէս խնամոց երկրորդն զրաւոր վկայութեանց նոյն քահանայոց հակառակ իրեաց, տարբեր նիւթովք և ժամանակօր ըստարանն. մին ի միւրում նախկին տաղաքեալ տեսարանի, և միւրն յինքեանց իւր յայտարարեցիւր, որք ոչ այլ ինչ քան զստուրդութեան և զյարգողութեան խնամքով ինչ նոյն ամենամասն նշուակեն : Միւր զմեր իրաւունս սու բանս նոյն ամենայնի, զի մի լիցի կարծել ունի թէ կրիւք իմն լցէ. այլ թողմը ընթերցողաց տխրակցան միւր և նոյն վճռել թէ, որն հաւատարմի ուրն ոչ. և թէ հեղինակն ուր հոգեով և խղճիւր զուրմեցին զայն :

Ի մասին Կ. Սարգսեանի և Ս. տէր Սիմեոնեանի

(2) Բառական եւ բանական իմաստք ասացեալ գրոյն իսկ եւ իսկ եւ պատասխանիք նախալիշատակեալ Ապրիլ 8 գրութեան Անգլիկոս առ տէր Մարտիրոս՝ որոյ միջին վրիժակն գրութեան, որ տկարացեալ էր յայնժամ, պատեհութեամբ սաստկացեալ, հեղուանումը Առաքելորդին. որոյ որոշումն եւ վճիռն քոչուս սրբազնակատար վեհապետին :

Մէտ փաշան փութացաւ յիշեալ գեղը երթալու, ուրուն մահմէտական բնակիչները ուրիշ քրիստոնեայ գեղի մը վերայ յարձակելով քանդեցին և աւերեցին զայն: Ուստի Ահմէտ փաշան յանցաւորներէն 42 հոգի բռնելով՝ իւր հետը Պէրութ բերաւ:

Պամասկոսի մէջ ևս երկու քրիստոնեայ չարաչար սպանուեցան մահմէտականներէն, որոց կողմանէ սպանուալիք ևս ըլլալով քրիստոնէից դէմ, ասոնք ահաբեկողի մէջ մնացին և շատ քրիստոնեայ գերդաստանք փութացան Պամասկոսէն միկնելու: Ասոնցմէ 60ի չափ բնաւանք Սէնդրիայի կոչուած կուսանաց վանք մը գացին արաստանուեցան և շատերը Պէրութ եկան: Բայց դժբաղդաբար Պէրութի մէջ սննդեան վերաբերեալ ամէն բաները շատ սուղ են նմանապէս բնակարանաց վարձքերը թանկացին են:

Մէլ- լրագրին 190 թուոյն գլուխը հետեւեալ յօդուածը հրատարակուած է:

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴՈՒՌՆ

Վերադառնալիս տպագրական գրասենեկին:

Վերջին ազդարարութիւնն հաղորդեալ Մեղու Հայ օրագրին:

Մեղու անուանեալ Հայ օրագրին ստեղծ շարախօս, կըրօտ և յարձակողական գործիչները նկատմամբ, լուսաւորչական Հայոց պատրիարքարանի ամսոյն 3 թուով այս պատճառաւ կայաներական կառավարութեան ուղղած բողոքին նկատմամբ, և յիշելով որ Քարծրապետ Դրան պարտաւորութիւնն է Մեղու օրագրին սանձարձակ ընթացքը դադարեցնել:

Յետին ազդարարութիւն մը կըտրուի այս օրագրին՝ անոր խմբագրականին անձամբ, որ կ'ապրտուորի անյաւաղ հրատարակել զայն իր թիւթին զուէրը:

Վերադառնալիս տպագրական գրասենեկին 4—16 Մարտի 1863: Գ. ՆՕԿԼՍ

Յիշեալ դրական հանգիստը՝ այս ազդարարութեան վրայոք յետագայ խորհրդածութիւնը կ'ընէ:

Ըսելէ որ, մահճը ազդային բարեկամութեան, Մեղուն առաջին և երկրորդ ազդարարութիւնները չառած, մէկնիմի վերջնը կ'առնու: — Աշխարհիք:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ • 20 ՄԱՐՏ

Օգոստոսիան Սուլթանը առաջիկայ ուրբաթ օրը կէսօրուան աղօթքէն ետքը՝ մայրաքաղաքէս պիտի մեկնի իւր առաջարկեալ ճանապարհորդութիւնը ընելու յԱզիպատ և Ասորեաց ծովեկերեայ քաղաքները: Այսինքն Վահագնութիւնը ի վերադարձին, հաւանականաբար, իզմիր ևս այցելութե պիտի գայ:

Նաւատորմը, որով ճամբայ պիտի ելլէ Սուլթանը, բաղկացեալ պիտի ըլլայ 8—1 կտոր մեծ և պզտիկ շոգենաւերէ, ընդ հրամանատարութեամբ Մեծ Օղովակետ Մէհմէտ փաշային: Այնչափ ատեն թէ բարձրագոյն յուստ փաշան ևս ուղեկից պիտի ըլլայ Նորին Վահագնութե և պատեհազմի պաշտօն ստան առժամանակեայ վարչութիւնը պիտի յանձնուի Լոմբ փաշային կամ Հիւսէին փաշային:

Օգոստոսիան Սուլթանին եղբորորդիքը կայսերազուն Սուրատ էֆենտին, Ապտիւլ Հաֆիւ էֆենտին և Բէշուտ էֆենտին Օսմանիէ կարգին առաջին աստիճանի շքանշանը ընկալան:

Արքայութեան բարձրագոյն ժողովոյն նախագահ Սալիֆ փաշային ևս նոյն կարգին առաջին աստիճանի շքանշանը շնորհուեցաւ:

Այսինքն Վահագնութեան բանակի օգնական Վէսիֆ փաշան և կայսերական պալատին հոգաբարձու Ասիմ Պէյը միևնոյն կարգին երրորդ աստիճանի շքանշանաւ պատուեցան:

Ազիպատի փոխարքային սեղանաւոր Լրաման հայկազուն Գեորգ—Պէյին Մէճիտիէ կարգին երկրորդ աստիճանի շքանշանը շնորհուեցաւ:

Ազգային Սահմանադրութիւնը վերջապէս վաւերացաւ կայսերական հրամանագրով, և այս լուրը մեծ ուրախութեան պատճառ եղաւ բոլոր Հայ հասարակութեան մայրաքաղաքին:

Ինչհանրապէս կը յուսացուի թէ յետ այսորիկ ազգային գործերը օր ըստ օրէ կը բարեկարգուին շնորհիւ յիշեալ նորահաստատ կանոնադրութեան, որուն մէջ եղած փոփոխութիւնները անյապաղ պիտի հաղորդուին բարեխօս հասարակութեանը:

— Կայսերական հրամանաւ հինգ գործակալ կար:

գուեցան, որոնք մօտեւր տէրութեան գլխաւոր նահանգները պիտի երթան, անոնց վիճակը քննելու համար: Այս գործակալներն են, վսեմախոյլ տեաք Ահմէտ Վէֆէր էֆենտին, Բիզա էֆենտին, Սուլթան Պէյը, Յէրիտ էֆենտին և Օրա—Պէյը: Ասոնցմէ երկուքը Ասիայի նահանգները պիտի պտուին և երեքը Բուսնէի նահանգները:

ՁԱՆԱԶԱՆ ԵՆԻՐՔ

Ձմեռանի, 25 Մարտի

Յայտնի է որ ի բացարկութեան նահանգիս կառավարչին, տեղական վարչութեան գործերը վսեմախոյլ Ալի—Բիզա Պէյին յանձնուած են: Որ իւր սովորական խոհանութեամբ, ուշադրութեամբ և արժանաւոր իր պիւր ի գործ կըդնէ իւր փոխանորդական ծանր պաշտօնը:

— Ոստիկանութեան (փոխ) վերատեսուչ մեծարգոյ Էմին Պէյին անխնայ հետապնդութեամբ, քաղաքիս շրջանները ժամանակէ մը ի վեր երևան կ'ընեն աւազակներէն այս շարքով: Նոր հոգի ողջունուեցան և երկու հոգի սպանուեցան: Այս վերջիններուն գլուխները տեղական կառավարութեան պաշտօնարանը բերուեցան ի վերապիտիւն անոնց սպանուելուն: Յիշեալ աւազակները ամենքն ալ Յոյն են ազգաւ:

— Սմոնց մին շարքով գիշեր, որ կիրակի պիտի լուսնար, կէս գիշերը մէկ ժամ անցած սատիկ հրդեհ մի պատահեցաւ Մատան խան կոչուած Ֆրանկաց թաղը, բայց բարեբաղդութեամբ օղջ շատ հանգաւոր էր, և ունէն կողմէն շուտով օգնութիւններ հասնելով՝ կրակը չկրցաւ յառաջանալ և միայն 10—12 տուն և գրեթէ նոյնչափ խամութիւն պղծելով մարեցաւ:

— Պաշտօնակիր օրը ծերունի մահմէտական մի, որ երկար ժամ ոյն Փրոնթալի կայարանին մօտ կըդառնուէր, ի նշան ուրախութեան իւր արքայական պարակն ուղեկցող, ցաւալի դիպուածով մի գնաւոր Յոյն պարկեշտ անձի մը կուրծքին կուգայ: Որ անմիջապէս կըմուծի: Ահմայ մարդասպանը խոյնը բռնուեցաւ և ի բանտ դրուեցաւ:

— Պաշտօնակիր միջնատեսուչ լուսաւորչական ընկերութիւնը, որուն վրայոք ըստ ժամանակին յիշատակութիւն ըրած ենք Արշալուստ մէջ, օր ըստ օրէ կը յառաջանայ ամենայն բարեկարգութեամբ: Յիշեալ ընկերութեան վարչութիւնը իւր բռնած ընթացքին և իւր կազմակերպութեան վրայոք անկեղծագործութիւն մի յուզարկած է մեզ: Գոր մեր յաջորդ թուով պիտի հրատարակեմք ի ծանօթութիւն բարեկարգութեան հասարակութեան:

— Յայտնի է որ ի վերջ կաղով լուսաւորչական համար ընկերութիւն մի կ'աղանակէ ի Վիտտին, թոյլտուութեամբ Բարձրագոյն Դրան: Յիշեալ ընկերութիւնը կը լսեմք թէ 250 թոնոյի չափ զանազան նիւթեր ճամբայ հանելու է Վիտտին, ի շինութիւն կապի գործարանին: Որ Փրոնթալ կոչուած ծովեկերեայ տեղը պիտի կառուցուի:

— Մեծարգոյ Բէշուտ Պէյը, որ կայսերական գործակալը իզմիրի երկաթուղին վերայ, կ'ուստանդուալու հրաւիրուեցաւ, իւր պաշտօնը յետ այսորիկ հարկաւոր չըլլալով նոյն գործն ունի թիւանը համար:

— Ահիկալութեամբ, թէ օգոստոսիան Սուլթանը պիտի բարեկամի այցելու թիւն ընելու քաղաքին, ընդհանուր պատրաստութիւններ և նորոգութիւններ կ'ըլլան իզմիրի մէջ, մանաւանդ տեղական կառավարութեան պալատը:

— Պէրութէն հասած տեղեկութեանցը համեմատ, իզմիրի նոր ընդհանուր կառավարիչ վսեմախոյլ Քայսեր ի Ասիայ փաշան այսօր կամ վաղ կըստանայ: Ֆաշալի հասարակութիւնը կը պատրաստուի իստաւոր պատուով ընդունելու զՆորին Վսեմութիւնը:

— Սեֆիւքէն հասած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ Տանիմարայի թագաւորանգ Քրիսթիան իշխանին երկրորդ որդին Ժորժ Քրիսթիան իշխանը Պուրտուանի սահմանադրական թագաւոր հրատարակուեցաւ Ժորժ Առաջին անուամբ:

Այս ծաղիկահասակ իշխանը որ Անգլոյ թագաւորանգ իշխանի իշխանին աներձայն է, բողոքական է կը լսուի: Բայց իւր օրինաւոր ժառանգները յունական դաւանութիւնը պիտի ընդունին:

— Քաղաքիս վաղեմի ատամնագործ մօսիւ Պալադար իրանիէն իւր խանութը փոխադրեց Արշալուստ տալարանին մօտ ի Մատամ խան: Որ ուղղը կրնայ զանազանք ամէն ժամ:

ԾԱՆՈԹՈՒՄ

Օսմանեան երաժշտութեան տեսականները ամեն անագոյնի կը հրատարակուին ի Կոստանդնուպոլիս:

Տարեկան ստորագրութեան, այս ինքն երկուստան տեսական գինը կանխիկ 120 դուռուղ է, եւ իւրաքանչիւր տեսական գինը գատ, նմանապէս կանխիկ, 15 դուռուղ է:

Տարեկան բաժանորդագրութեան ստորագրութեանը ընդունելու եւ գատ գատ ամսատետր վաճառելու աւարտայմն հետեւեալ տեղերն են:

Կոստանդնուպոլիս՝ Չոխտալի խանին յիմ ցը Գարիի գրքատունը: Ադրնապոլիս՝ տէր Գաւարեան Կաղարոս աղային գրասենեակը եւ Չոխտալի Տ տեսական նախը աղային գրասենեակը:

ՊԱՆԴԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌՈՂՁՈՒԹԵԱՆ

Հուլիսի Գեղարարութիւն: Ինչու համար հիւանդութիւնները աղետալ վարձան կուսնեն:

Պաշտօնակիր անձի պատճառով ուղղութիւնը մատուցուեալ, անոնց արդիւնքը կը ընկնէ: Եւ փոխանակ սեղանակի անձի արմատը ընկնէ, միայն հետեւեալ տեղերը հոգ կըսան: Ինչու համար հիւանդութեանը անհրաժեշտ կ'առնուին պէս այս գրեթէ հանաւոր կիսպիւր կաղիք: Եւ այսինքն մօտ միայն գրեթէ հիւանդութեանը և արեան շրջապատէն հեռու պահելու անհրաժեշտ է զնախաւոր նիւթերը, որոնք բարձրագոյն ցաւ, վերմ, թուրութիւն և Ֆիլիպպիական նաւազուած կըստու, ծառան: Եւ այս կերպիւ հիւանդութեանց աղբիւրը ընդունելով, անոնց հետեւեալ տեղերն ալ անհրաժեշտ կըլլան: Սովորական գիշերը ժամանակաւոր աղեկութիւն մը միայն կը պատճառեն հիւանդին, իսկ այս գիշերատեղը, ընդհանրապէս յարմարաց անոն կը ընդնեն զհիւանդութիւնը:

Վատաւորութիւնը:

Վատաւորութիւնը սովորաբար յառաջ կուգայ չափեալ անկարգութիւններէ: Որոնք արտին գործարկութիւնը կը ընկնեն և մեր կենդանական բոլոր կարգը ամենը մեկտեղ կ'առնեն: Այս պատճառով գիշերատեղը զգային գործարկներ (միւթէր) կը լինին հաստատուն թէ և արեւած ըլլայ, անոնք թիւթերը և միայն կը զգոյցընեն այնպիսի դեպքերու մէջ եւ արեւ ամեն գիշերը բան մը չեն կրնան ընէ:

Ինչու հիւանդութիւն և մահ:

Ինչու (գառա ձիւր) հիւանդութիւնները և մահը լուսնաւոր ամենամեծ անհրաժեշտութիւնն են: Որոնք կը պատճառեն: Որոնք անձի արդեօք այս ցաւով վատացեալ ըլլալով, չեն գիտէր բժշկուելու միջոցները, որոնք իրենց մօտը կը գտնուին: Եւ այս քիչ զգաւորութեան քանի մը հատը տունը ըլլային, ինչպէս որ նշանակուած է իւրաքանչիւր ծանուցագրին մէջ, շուտով պիտի անտուէր իրենց ցաւերէն: Եւ անոնք իրենց չափերը, որոնք ենթակայ է մարդոյ մարմինը, կրնան թիւ ժամանակուան մէջ ընդունիլ այս գիշերատեղը գործածելով: Ինչպէս որ ապագայ ցուցեցաւ բազմաթիւ օրինակներով:

Վատաւորութիւնը:

Ինչու հիւանդութեան հոգ չընեն ըստ ժամանակին օրինաւոր անհրաժեշտութեան, որ անոնց աղետալ արդեօք մեծ կ'առնու: Եւ չեն գիտէր իրենց ցաւերը թիւթերէն հարկաւոր դարձնել, այլ ինչ այսպիսի դեպքերու մէջ Հայաստանի դեղագործները շատ անհրաժեշտ կ'առնեն իրենց հիւանդութեանը: Այս անհրաժեշտութեան քանի մը հատը տունը ըլլային, ինչպէս որ նշանակուած է իւրաքանչիւր ծանուցագրին մէջ, շուտով պիտի անտուէր իրենց ցաւերէն: Եւ անոնք իրենց չափերը, որոնք ենթակայ է մարդոյ մարմինը, կրնան թիւ ժամանակուան մէջ ընդունիլ այս գիշերատեղը գործածելով: Ինչպէս որ ապագայ ցուցեցաւ բազմաթիւ օրինակներով:

Չափաւորութիւն և տկարամտութիւն:

Հազարաւոր անձիք զոհ կ'ընեն այս տեսակ անհրաժեշտութեան փոքրամտութեան, որ անոնց աղետալ արդեօք մեծ կ'առնու: Եւ չեն գիտէր իրենց ցաւերը թիւթերէն հարկաւոր դարձնել, այլ ինչ այսպիսի դեպքերու մէջ Հայաստանի դեղագործները շատ անհրաժեշտ կ'առնեն իրենց հիւանդութեանը: Այս անհրաժեշտութեան քանի մը հատը տունը ըլլային, ինչպէս որ նշանակուած է իւրաքանչիւր ծանուցագրին մէջ, շուտով պիտի անտուէր իրենց ցաւերէն: Եւ անոնք իրենց չափերը, որոնք ենթակայ է մարդոյ մարմինը, կրնան թիւ ժամանակուան մէջ ընդունիլ այս գիշերատեղը գործածելով: Ինչպէս որ ապագայ ցուցեցաւ բազմաթիւ օրինակներով:

Չափաւորութիւն և տկարամտութիւն: Հազարաւոր անձիք զոհ կ'ընեն այս տեսակ անհրաժեշտութեան փոքրամտութեան, որ անոնց աղետալ արդեօք մեծ կ'առնու: Եւ չեն գիտէր իրենց ցաւերը թիւթերէն հարկաւոր դարձնել, այլ ինչ այսպիսի դեպքերու մէջ Հայաստանի դեղագործները շատ անհրաժեշտ կ'առնեն իրենց հիւանդութեանը: Այս անհրաժեշտութեան քանի մը հատը տունը ըլլային, ինչպէս որ նշանակուած է իւրաքանչիւր ծանուցագրին մէջ, շուտով պիտի անտուէր իրենց ցաւերէն: Եւ անոնք իրենց չափերը, որոնք ենթակայ է մարդոյ մարմինը, կրնան թիւ ժամանակուան մէջ ընդունիլ այս գիշերատեղը գործածելով: Ինչպէս որ ապագայ ցուցեցաւ բազմաթիւ օրինակներով:

Խմբագիր—տէր Լրագրոյ:

Ղափա Ղ. Պալադարեան:

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ԱՐԵԱԼՈՒՍԱԹ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ